

Nieuwe dans in België

De dansante uitdaging

De nieuwe strekkingen in de dans komen de jongste jaren behoorlijk aan bod in België. Tal van buitenlandse groepen worden uitgenodigd door bij de tijdse theatercentra en boeken groot succes. Is er zo iets als een Belgisch antwoord op deze dansante uitdaging uit het buitenland?

België heeft geen echte danstraditie. Het Ballet Royal de Wallonie, het Koninklijk Ballet van Vlaanderen en natuurlijk het Ballet van de XXste Eeuw boekten destijds een drastische vooruitgang (met als gevolg het ontstaan van ettelijke dansschooltjes); de nieuwste ontwikkelingen in de dans leken echter onopgemerkt te blijven door de Belgische danswereld. Recent wagen jonge choreografen zich aan experiment en vernieuwing, veelal in het spoor van Amerikaanse, Franse of Westduitse voorbeelden, zij het dat sommigen er in slagen een persoonlijk karakter te geven aan hun werk. Een enkele uitzondering niet te na gesproken, pluist men nog het nieuwe vocabularium uit. Of men artistiek iets te vertellen heeft, moet nog blijken. Maurice Béjart (om in dit artikel binnen de landsgrenzen te blijven) verwekte destijds opschudding toen hij lichaamsdelen als de wervelkolom en het bekken uit hun fixering haalde en hun flexibiliteit gebruikte om de

mogelijkheden van het lichaam als instrument uit te breiden. Ook op esthetisch vlak trad hij een aantal taboes met de voeten. Hij haalde het klassieke ballet uit haar steriele stereotypie. Dansers waren geen poppetjes meer, maar een bundeling van atletische, esthetische, erotische, artistieke, sensibele, ... kortom alle menselijke hoedanigheden. Maar die hoedanigheden werden nog altijd opgehield, gemystificeerd, gedramatiseerd.

De nieuwe dansgeneratie zet zich daar grotendeels tegen af, maar zet anderzijds ook Béjarts vernieuwingsactiviteiten verder. Zij nemen bijvoorbeeld dagelijkse bewegingen op in hun choreografieën en stellen zich op dramatisch vlak veel dicht bij het dagelijks leven. Demystificatie van de dans interesseert hen vooral. Velen spelen in op nieuwe (of al niet meer zo nieuwe) tendensen in plastische kunsten en muziek (constructieve en geometrische kunst, repetitieve en elektronische muziek,...). Ze doen ook pogingen om de dans uit haar verband te halen door bijvoorbeeld niet meer op een klassiek podium op te treden, maar wel op pleinen, in pakhuizen, enz. of door de act door te trekken tot op het vlak van bijvoorbeeld theater en mime.

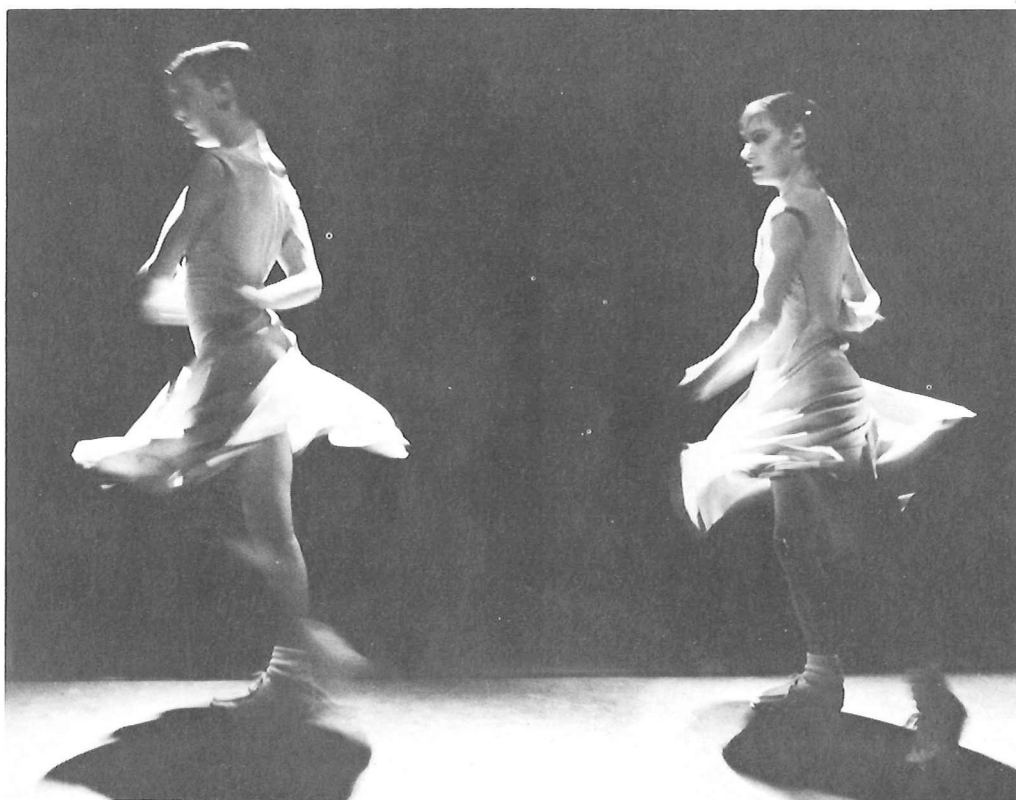
Anne Teresa
De Keersmaecker

Op het vlak van de nieuwe dans in ons land, heeft Anne Teresa De Keersmaecker een weg gebaad. Pas afgestudeerd aan de Mudra-school van Béjart, bracht zij haar eerste choreografie uit, *Asch* (1980), die zowel door de pers als door het publiek zeer positief werd ontvangen. Kort daarop ging ze in New York aan de School of Arts studeren. Daar kwam, in samenwerking met de muzikanten van Steve Reich, een choreografisch vierluik tot stand, *Fase, four movements on the music of Steve Reich* (1982). Daarin volgt De Keersmaecker haar eigen choreografische logica, weliswaar inspeland op de intrinsieke complexiteit van de muziek: op het repetitieve plan worden ingewikkelde dansconstructies aangekoppeld waarin faseverschuivingen plaats vinden, zodat zowel ritme als melodie een nieuwe kleurschakering gaan ontwikkelen. De toegepaste bewegingen zijn ontdaan van alle dramatiek, ze hebben geen enkel narratief karakter, staan voor zichzelf, zijn abstract. Het vocabularium wordt tot een minimum herleid ('dansminimalisme', te vergelijken met Minimal Art), met tot doel de intrinsieke kracht van de beweging aan het oppervlak te brengen en volledig tot zijn recht te laten komen. *Fase* wordt gedanst door Anne Teresa De Keersmaecker en Michèle Anne De Mey, ook ex-Mudra studente, met danservaringen o.m. bij Serge Keuten in Parijs. Zij verzorgt in *Fase* een perfecte uitvoering (onontbeerlijk voor dit genre choreografie!). Anne Teresa De Keersmaecker heeft nu een eigen groep gevormd waarmee zij in het komende Kaaithheater (mei '83) haar nieuwe choreografie *Rosas* zal uitbrengen.

Pierre Droulers

Pierre Droulers studeerde eveneens bij Mudra, en maakte deel uit van de groep Chandra, uit Mudra ontstaan, o.l.v. Micha Van Hoecke. Toch is ook hij vervolmaking gaan zoeken in het buitenland, o.m. in het Theaterlaboratorium van Jerzy Grotowski in Polen. Eens zelf aan creëren toe, stelde hij vast dat de vrij academische opleiding van Mudra hem niet toeliet te dansen zoals hij dans zag. Pas na zijn eerste contacten met 'loft-art-experimenten' (performances in oude pakhuizen) in New York, zag hij een weg om aan die academische back-ground te ontsnappen. Hij werkte samen met Andy de Groat en de groep van Robert Wilson, prominente choreografen in de 'Post-Modern'-stijl. Het resultaat was een haast minimalis-

Fase (Anne Teresa De Keersmaecker)
Foto Cor Hageman

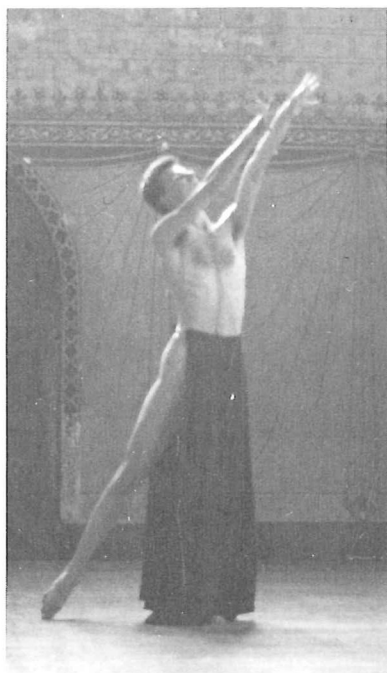
tische stijl in zijn creaties, wel in tegenstelling tot de Amerikanen, met ironie en zin voor relativisering gebracht. In 1976 richtte hij de groep 'Triangles' op, maar tussendoor nam hij ook deel aan allerlei andere dans- en theateractiviteiten en aan festivals in binnen- en buitenland.

In de werken van Droulers staan muziek, beweging, decor en belichting ieder autonoom in voor hun eigen spel. Ze spelen alle een even belangrijke rol. Hij gaat uit van de biologische noodzaak te bewegen en van het "plaisir de l'acte" dat in ieder mens leeft. Zo wil hij dicht bij het 'leven' komen. Niet het dagelijkse leven, wel het biologische, sensuele; een betrachtning die we in vele Oosterse disciplines terugvinden. De muziek wordt 'live' uitgevoerd. Steve Lacy, vermaard free jazz saxofonist, nam vaak deel aan zijn werken. Na *Everlone*, *Desert*, *Hedges*, *Alba*, enz. is *Pieces for Nothing* Droulers' recentste ons bekende creatie. Hij wil er het thema 'afwezigheid van enige basis, van enige steun' in verwerken. Geen vertelling, wel discontinue bewegingen, bewegingsstoten, afwisselend met de zeer continue dierlijke bewegingen van mede-danseres Caroline Camus. De new wave-groep Minimal Compact speelt daarbij een soort psychedelisch music, geïnspireerd op zowel etnische muziek als op de beatnik-gedichten van Bob Kaufman, op rock en elektronische muziek.

Jean-Luc Breuer

Van Jean-Luc Breuer ging onlangs het dans-theaterstuk *Zone* in première. Breuer is daarmee niet aan zijn proefstuk toe: in 1980 werkte hij mee aan *Asch* van Anne Teresa De Keersmaeker. *Zone* is geen dans maar ook geen theater of mime. Meer en meer produkties treden buiten de grenzen van hun eigen discipline door het absorberen van andere technieken, ideeën en concepten.

In *Zone* zoeken twee onhandige, wereldvreemde wezens een doorbraak in het menselijk bestaan om hun eigen plaats te vinden. Een spinachtig wezen komt de met wit zand bestrooide ruimte ingerold. Alle 'armen' zijn voorzien van lichtjes, die voorlopig alles zijn wat het bewegen van het wezen in het donker verraadt. Later blijkt dat ene wezen uit de twee dansers te bestaan (Breuer zelf en Kate Kinstler, die o.m. studeerde bij Merce Cunningham), maar het duurt lang voor je ontwaart wie wat is. Het stuk loopt verder door beurtelings dadaïstische, expressionistische, agressief-wanhopige en sprookjesachtige scènes. Kostuums, belichting en decor (voor een deel diaprojecties) spelen een integrerende rol in de totaliteit van de act.

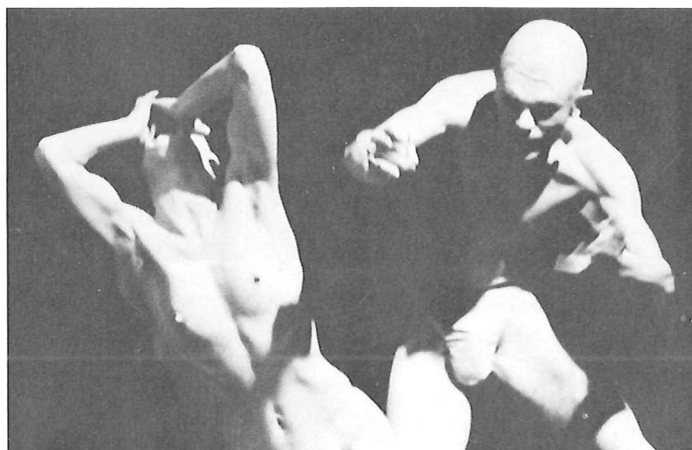
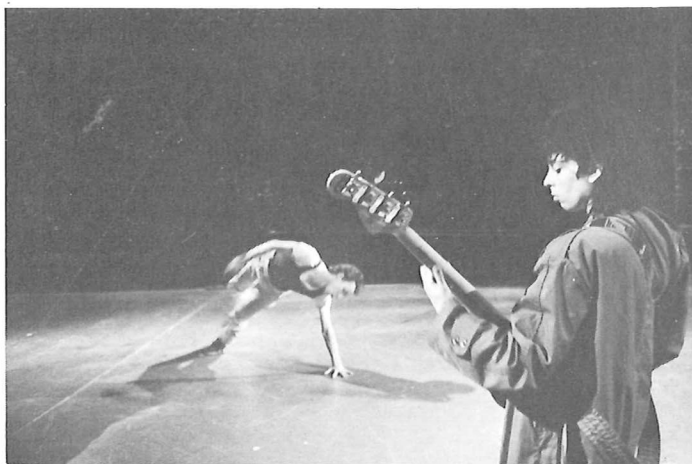
Marc Vanrunc

Marc Vanrunc volgde danslessen bij Ann Sloommaekers. Zijn eerste choreografieën bracht hij in een leegstaand huis, waar hij beurtelings de benedenruimte en de tuin als scène gebruikte, zonder pretenties maar met nog veel zwakheden. Zijn volgende produktie, zowat een jaar later, was sterker. *De Dans voor Vrouw in Water* b.v., gebracht in een constructie met zwart plastic, is aangrijpend, door de agressiviteit en de wanhoop die ervan uitgaan. Zijn laatste opzet, een solo, gaf blijk van nog meer karakter en assertiviteit. Deze jonge danser zal nog van zich laten horen.

Diane Batens

Diane Batens was de vrouw in het water in de choreografie van Marc Vanrunc. Ook zij danste jaren bij Ann Sloommaekers, gaf er zelf ook les en bekwaamde zich in scholen en workshops in binnen- en buitenland. Voor haar performance in de immense ruimte van de Montevideo, een oude opslagplaats in de Antwerpse haven, die nu voor culturele doeleinden ter beschikking wordt gesteld, haalde ze zowat twintig medespelers bij elkaar, van wie sommigen geen dansscholing hadden. Dat bleek ook niet de bedoeling te zijn, aangezien het geheel opgezet was als een experiment, waarbij de ruimte en wat er zich in bevindt, als speelruimte werd aangewend.

De coördinatie (door de Nederlander Toon Ory ter harte genomen), wilde vanuit enkele bewegingen en figuren, vooropgezet door Diane Batens en een viertal medewerkers, bij de andere

performers persoonlijke interpretaties en reacties loswerken. In grote lijnen werden vooraf bepaalde structuren gevolgd, maar er werd veel ruimte gelaten voor improvisatie, wat met mensen die geen ervaring hebben, noch met dans, noch met improvisatie, maar zelden lukt. Toch zaten er een aantal interessante elementen in dit opzet, die nieuwsgierigheid wekken naar een volgend werk.

Links :
Marc Vanrunc
Foto K. Verstockt

Boven :
Pierre Droulers

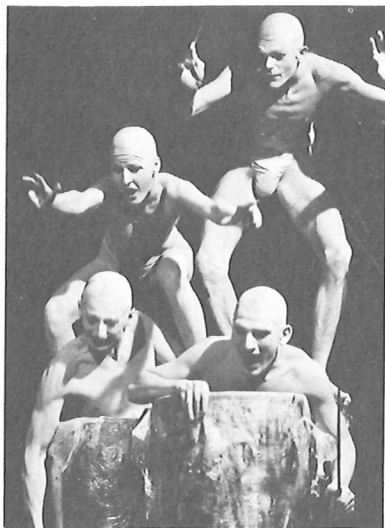
Onder : *Piramide op de Punt*

Piramide op de Punt

Zoals dansers een andere discipline in hun werk gaan betrekken, zijn er ook andere disciplines die zich tot de dans aangetrokken voelen. Mime ligt al tussen theater en dans in, maar zelfs al gaat het zijn act al zo sterk abstraheren en wordt de beweging op zich een belangrijk element, toch wordt het nooit zuiver dans. Dat is duidelijk bij de groep *Piramide op de Punt* in zijn eerste stuk *Het Zuilenveld*, een zeer lichamelijk, dramatisch mimespel, waarin naast het visuele aspect de abstrahering van menselijke gevoelens en gevoeligheden belangrijk is. Er wordt geen echt verhaal verteld, alles zweeft in een symbolisch geladen surrealistische sfeer. Mensachtige wezens breken uit hun beschermhulzen — prachtig zilver-glimmende zuilen — en ontdekken zichzelf en elkaar.

Ze ondervinden dat hun lichaam een prachtig instrument is, waar je veel boeiende en leuke dingen mee aankan. Met z'n tweeën breid je de mogelijkheden uit, maar conflicten blijven dan ook niet uit. Een prachtige creatie van Jan Ruts, oprichter van en lesgever aan de Antwerpse Mimestudio.

Piramide op de Punt

Bewegingstheater en Altar Danstheater

Er staan in België nog een aantal dansvernieuwende projecten op stapel. Zo richtte Aimé de Lignière, choreograaf bij het Ballet van Vlaanderen, in augustus '82 het *Bewegingstheater* op. In het Ballet van Vlaanderen moest hij zich, omwille van het repertoire en omwille van het publiek, binnen bepaalde perken houden. Hij voelde er zich alleszins gelimiteerd in zijn creatieve mogelijkheden en wilde wat nieuws. In het stuk dat hij nu op touw zet, *Beautiful*, treden vijf dansers (gerecruteerd uit het Ballet van Vlaanderen) en vier acteurs op. De tekst werd geschreven door Ingrid van der Veken en de muziek gaat van klassiek tot punk. Het feit met professionelen te werken is voor de Lignière wél belangrijk.

Suzane Visser en Brigitte Trossaert uit Gent volgden Min Tanaka tot in Japan om zich in zijn leer, uitgewerkt in zijn 'Body Weather Laboratory', te laten inwijden. Zij geven nu her en der in Vlaanderen initiatiecurssussen, maar op eigen werk moeten we nog wel even wachten. Rond de Lege Ruimte in Brugge werd Altar Danstheater opgericht en een eerste werk staat op til. De groep wil een expressieve, ietwat ruwe stijl opbouwen.

De dansante uitdaging uit het buitenland, is nog niet beantwoord, maar het is wel met spanning uitkijken of er een antwoord komt en hoe het dan zal klinken.

Katie Verstockt

Anne Teresa De Keersmaecker over de grenzen

Met *Fase, four movements on the music of Steve Reich* hebben Anne Teresa De Keersmaecker en Michele Anne De Mey voor een eerste Belgisch hoogtepunt gezorgd in de jonge 'moderne dans'-beweging. Het verbazend hoog aantal toeschouwers in alle grote en kleine steden van het land was er een gevolg van.

Uitnodigingen voor het buitenland bleven niet uit. *Fase* werd ondertussen vele malen in Nederland gedanst en was ook de enige Belgische vertegenwoordiger op het voorname Dance Umbrella-festival (Londen, november 1982). Hoe reageerde de Nederlandse en Engelse pers? Is Anne Teresa De Keersmaecker eenoog in 't land der blinden of is *Fase* meteen een produktie van internationaal niveau?

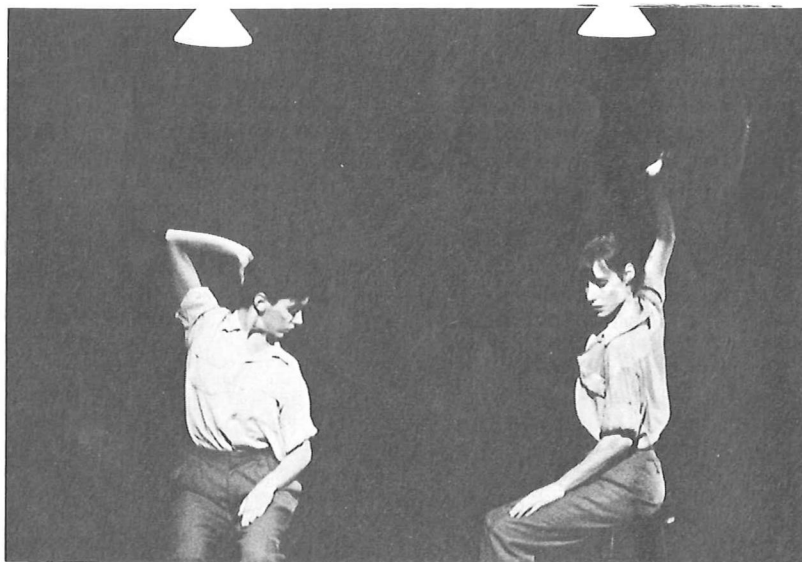
Luuk Utrecht (De Volkskrant) vindt het Brusselse dansduo 'een belofte voor de toekomst' en Arnold Verplanck (Brabants Dagblad) spreekt over 'een grote verrassing: ongeveer vijf kwartier lang verbluffen zij het publiek met hun hoge tempo, hun energie en uithoudingsvermogen, hun geweldige vitaliteit en perfecte timing.' Onder de hoofding 'De beweging treffend verbeeld', gebruikt Isabelle Lanz (De Waarheid) 'dynamisch' en 'fascinerend' als adjectieven. Jan Baart (Haarlems Dagblad) noemt De Keersmaecker een 'opmerkelijke choreografe' die 'ondanks haar jonge jaren een heel persoonlijke visie biedt met een voor deze dans opmerkelijke, sterk emotionele en vaak dramatische geladenheid.' Ine Rietstap (NRC Handelsblad) tenslotte noteerde als het opvallendste in deze produktie 'niet zozeer de choreografische vindingrijkheid of variatie

maar de enorme drift en het tempo waarmee de danseressen tewerk gingen. Hun enorme zelfverzekerde en schijnbaar onuitputtelijke en toch uitermate knap beheerste energie-uitbarstingen werkten meeslepend en brachten het publiek tot bravogeroep en luid applaus.'

In de Britse pers valt vooral een recensie uit The Scotsman op. Het is waarschijnlijk de enige ongenueanceerde negatieve kritiek die tot nog toe over *Fase* gepubliceerd werd. Geoffrey Baskerville meldt dat hij 'na 80 minuten durende herhalingen kwaad begon te worden op de arrogantie waarmee de danseressen een beperkte mechanische waarneming tot het niveau van een artistiek standpunt willen verheffen en bovendien van het publiek verlangen dat het dat langer dan een uur duldt.'

John Percival (The Times) heeft wél een goede voorstelling gezien. *Fase* vergt volgens hem heel veel van de toeschouwersaandacht, maar de beloning is evenredig. Wat hem vooral bijblijft is de volgehouden kracht van de bewegingen. 'De beweging wordt nooit mechanisch dankzij de bravoure waarmee de ritmes zolang aangehouden en zo subtiel gewijzigd worden.' Tot slot is er het toonaangevende Time Out waarin Jan Murray de Amerikaanse danser David Gordon aanhaalt. Volgens Gordon is Anne Teresa De Keersmaecker op het vasteland de meest beloftevolle choreografe in de 'minimal dance'. En Time Out voegt eraan toe: 'Ze is nauwelijks 21, komt uit België, is niet beïnvloed door de beruchte Maurice Béjart, wat een verdienste mag heten.'

T.V.R.

Anne Teresa De Keersmaecker — Foto Cor Hageman